

– залучення учнів до участі у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі "Сокил" ("Джура");

– проведення позакласних заходів національно-патріотичного спрямування: конкурс вишиванок, свято української пісні, народна гра-змагання, козацьке свято, конкурс на кращу дослідницьку роботу, літературно-музичні композиції за творами українських письменників, конкурси знавців історії та культури українського народу;

– організація роботи гуртків з вивчення народних промислів України;

– проведення загальношкільних свят, пов'язаних з українськими звичаями та традиціями, та ін.

Система національно-патріотичного виховання в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах повинна включати в себе компоненти, які відповідають культурно-історичним здобуткам нації, перспективам її розвитку, матеріальним і духовним цінностям, і характеризуватися їх єдністю, цілісністю та взаємозв'язком всіх складників. Лише за таких умов, на думку С.Ф. Русової, можливе формування національного типу особистості, здатної до розбудови власної держави.

Нікітіна Н. П.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мов та методик їх викладання
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т.Г. Шевченка

ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ СОФІЇ РУСОВОЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛАХ ТВОРЧОСТІ ДЗВІНКИ МАТІЯШ)

Протягом багатьох століть книги були каталізатором суспільного руху, стрижнем поступу цивілізації. Видатні люди, усвідомлюючи неабиякий вплив книги на людську свідомість, наголошували на тому, що вони здатні навіть скеровувати долі народів, держав, окремих особистостей. ХХІ ст. ознаменувалось для українського суспільства насамперед як доба кардинальних змін, самоусвідомлення себе громадянським суспільством, розбудовою незалежності не тільки у формальному розумінні, а й у номінальному.

Ключовою ідеєю всієї діяльності видатного педагога С. Русової є думка про те, що гармонійну людину можна виховати лише за умов, що виховання буде індивідуальним, національним, вільним. Без знання

рідної мови, акцентує Софія Федорівна, неможливий розвиток дитини. Психологи стверджують, що ті книги, які читає дитина перші 7 років свого життя, сформують її подальшу долю. Тому надзвичайним завданням сучасних педагогів, батьків і суспільства в цілому у процесі виховання нового покоління є формування прекрасного, розвиток національних поглядів, знайомство з життям і діяльністю видатних українських особистостей, розуміння українських традицій, удосконалення мови саме за допомогою сучасної української книги.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. ознаменувався появою достатньо великої кількості нових імен, напрямів і жанрів у літературі. Важливим завданням людей, покликаних відповідати за майбутню долю України, насамперед педагогів, постає вміння обрати серед усього обширу творів для дітей і про дітей високоякісну літературу, здатну сформувати творчу особистість – майбутню націю. Ідея формування творчої особистості опрацьовується у більшості праць С. Русової. Так, у книзі "Нова школа" педагог пропонує поєднувати різні види занять (спостереження, читання, оповідання казок) з метою розвитку творчості дитини, яка здатна стати щасливою, національно свідомою людиною.

Між тим занепокоєння викликає реальна поведінка сучасного покоління дітей як читачів, що свідчить про зниження естетичної ролі друкованого слова. Така ситуація змушує на інтенсивний пошук варіантів оновлення культурно-просвітницької діяльності, визначення завдань естетичного виховання як особливого інноваційного напрямку роботи.

В Україні книжки для дітей спільно з авторами створюють 250 видавництв. Зареєстровано біля 400 періодичних видавць, що мали б друкувати твори для дітей, але, на жаль, ніхто не досліджує, не відстежує якість друкованої продукції, її гігієнічні, естетичні та педагогічні норми щодо дітей. Це чи не найбільша проблема, що постає на сьогодні перед державою, яка опікується своїм майбутнім.

Ні для кого не є секретом, що дошкільна дитяча книга повинна бути радісною, веселою, позитивною, з ідеальним героєм, який бореться за добро й перемагає зло – такий простий, і в той же час складний модус дитинства. С. Русова у "Новій книзі" наголошує, що в радіощах лежить усе світле, чого зазнає дитина у своїй молодості, що дає потім втішний спомин дорослому. І це доведено, попри цілий ряд критичних зауваг, серією про Гаррі Поттера Джоан Кетлін Ролінг, якій вдячні батьки майже всього світу хоча б за те, що їх діти почали читати.

Попри строкатість новітньої української літератури варто відзначити унікальність та жанрову розмаїтість творів для дітей різного віку. Цілком природньо, що сучасна дитяча література представлення так потужно. Для дошкільнят пишуть І. Андрусак, Ю. Бедрик, І. Малкович, М. Чумарна, О. Ільченко та ін., хоча творів саме для цього віку найменше на книжковому ринку. Жанр казки посідає найпочесніше місце, і це цілком закономірно. Це казки Зірки Мензатюк, О. Дерманського,

Н. Воскресенської, Л. Вороніної та ін. Історичний жанр завжди ввіку, тому вартісні твори В. привернули увагу читачів.

Особливе місце посідає Матіяш. Її твори приваблюють світлими, теплими образами. індивідуальності молодої автор діалог маленької дівчинки з притаманна одвічній українській Г. Сковороди.

Сучасна літературно-критична ідеального героя, який начебто погляд, саме ідеальний геро відстоювати добро, нести радість апологією "світлого" боку життя цьому світі повсякденних катак так окреслила свою творчу мету

Неймовірно проникливого вулиці Святого Миколая", де друзів та сім'ю, власне, це і оточуючих. Багато щастя на сто сіль". У тексті оповідання "Пок знайде опертя серед недитяч відгуком стала книга "Казки продовжити оповідь про П'я продовження пригод П'ятинки читачами у м. Чернігові). У твор стільки у їх величності й недос захисті, неосяжному добрі, пр незахищеного світу дитинства. хочеться навіть зателефонувати, покровителька велосипедів, це Миколай.

Отже, письменниця не тільки його до творчого процесу – про батьки/діти, бо пропонує твори, "Роман про батьківщину". Діало творчості авторки, переростають батьків з дітьми – неабияка потр і надважливих факторів розвитку гуманізму. Лейтмотивом усієї по до того, що тільки рідна мова науку свідомо. Саме діалогічні с

Н. Воскресенської, Л. Вороніної, І. Андрусяка, М. Павленка, Є. Білоусова та ін. Історичний жанр завжди приваблював дітей середнього шкільного віку, тому вартісні твори В. Рутківського, В. Карпенка, О. Гавруша привернули увагу читачів.

Особливе місце посідає творчість молодого письменниці Дзвінки Матіяш. Її твори приваблюють гуманістичними засадами, несподіваними світлими, теплими образами. Однак найважливішою ознакою творчої індивідуальності молодого авторки є глибока християнська інтимність, діалог маленької дівчинки з Богом у "Романі про батьківщину", що притаманна одвічній українській ментальності, і закладена ще у творчості Г. Сковороди.

Сучасна літературно-критична думка закидає авторці створення ідеального героя, який начебто не існує в реальному житті. На наш погляд, саме ідеальний герой, що вміє радіти життю, дружити, відстоювати добро, нести радість оточуючим, одним словом, є нехитрою апологією "світлого" боку життя, якого так потребує сучасне дитинство у цьому світі повсякденних катаклізмів. Сама авторка в одному з інтерв'ю так окреслила свою творчу мету: хочеться писати радісні книги.

Наймовірно проникливою є підліткова повість Д. Матіяш "Марта з вулиці Святого Миколая", де головна героїня, нестандартна дівчинка, має друзів та сім'ю, власне, це історія розуміння та сприйняття себе та оточуючих. Багато щастя на сторінках твору "Історія про троянди, дощ і сіль". У тексті оповідання "Покровителька велосипедів" будь-яка дитина знайде опертя серед недитячих проблем сьогодення. Несподіваним відгуком стала книга "Казки П'ятинки", де діти самі мають нагоду продовжити оповідь про П'ятинку (існує кілька дитячих варіантів продовження пригод П'ятинки, як зауважила авторка на зустрічі з читачами у м. Чернігові). У творах Д. Матіяш присутні біблійні образи не стільки у їх величності й недосяжності, скільки у їх інтимній близькості, захисті, неосяжному добрі, прихистку, тому й стають опертям для незахищеного світу дитинства. Це внутрішній діалог із Богом, якому хочеться навіть зателефонувати, але тато загубив номер, це Мати Божа – покровителька велосипедів, це П'ятинка – Свята Параскева, Святий Миколай.

Отже, письменниця не тільки діалогізує з юним читачем, залучаючи його до творчого процесу – продовжити історію, а й залучає до діалогу батьки/діти, бо пропонує твори, які треба читати тільки з батьками, як-от "Роман про батьківщину". Діалогічні стосунки батьки/діти, оприявлені у творчості авторки, переростають у полілог – текст/дитина/батьки. Діалог батьків з дітьми – неабияка потреба сучасного дитинства, один із якісних і надважливих факторів розвитку, формування сімейних цінностей та гуманізму. Лейтмотивом усієї педагогічної діяльності С. Русової є заклик до того, що тільки рідна мова – це перша умова, щоб учні проходили науку свідомо. Саме діалогічні стосунки текст/батьки/діти і можуть стати

основою розвитку мовленнєвих здібностей і чинником подальшого вільного розвитку дитини. Тільки на сторінках творів дитячої літератури можна віднайти соковиту, образну, багату мову, яка сформує свідомого носія одвічної української ментальності і майбутнє успішної нації.

Використані джерела

1. Матіяш Д. Роман про батьківщину. – Видавництво Літопис, 2015. – 160 с.
2. Матіяш Д. Марта з вулиці Святого Миколая. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015.
3. Матіяш Д. День сніговика. – Брустурів: Diskursus, 2014.
4. Матіяш Д. Історії про троянди, дощ і сіль. – Київ: Темпора, 2012.
5. Матіяш Д. Казки П'ятинки. – К.: Грані-Т, 2010.
6. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2-х кн. – Кн. 1 / За ред. Є.І. Коваленко, І.М. Пінчук. – К.: Либідь, 1997. – 278 с.

Огієнко Д. П.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музичного мистецтва
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т.Г. Шевченка

С. РУСОВА ПРО ТРУДОВУ ПІДГОТОВКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є формування творчої, працелюбної особистості, здатної жити в умовах третього тисячоліття за принципами трудової етики та моралі. Одним із шляхів його вирішення є звернення до багатогранної спадщини з питань трудового виховання, залишеної світовою педагогічною думкою.

Вагомий внесок у розробку проблем трудового виховання зробили Я.А. Коменський, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Дж. Локк, К.Д. Ушинський, М.І. Пирогов, М.О. Корф, Т.Г. Лубенець, Я.Ф. Чепіга, С.Ф. Русова та інші педагоги.

Зокрема, Софія Русова, класик вітчизняного дошкільного виховання, у своїх творах "Теорія і практика дошкільного виховання", "Нова школа соціального виховання", "Ідейні підвалини школи", "Нова школа", "Нові методи дошкільного виховання", "Єдина діяльна (трудова) школа" значну увагу приділила розробці змісту, форм та методів

трудового виховання, визначені ролі у формуванні

Вважаючи основним завданням дітей до життя і формування у зачатковувати різні види пропонуючи дітям цікаві самообслуговуванням, роботою

Рекомендуючи залучати до трудової діяльності, С. Русова, належну організацію: "Все залежить від організації праці дітей: насамперед треба мати матеріал, який цілком по силі дитини, вона не була одноманітною, ані дитячою творчою думкою, допомогою; не треба, щоб втомлювала дитину. При таких розвивати її творчі сили" [1, 217]

Формулюючи систему педагогічної праці, педагог ставила питання про суспільного виховання та етичні можливості своїх вихованців, завдання пропорційно їх силам була виконана якнайкраще.

Аналіз педагогічних творів і рекомендації щодо змісту і методу керувалася науковими положеннями "Психологія ґрунтовно виявила активність, рухливість і цілковито мертвій, нерухомій школі. Дитині розвитку вимагає можливо більш рутинності, вона постійно опромисли, вона ставить сама собі знайти їм пояснення, відповіді"

Не менш важливою педагогічної праці, вчена-педагог вважала вихователя, його вміння детально потім обов'язково перевіряти й Русової, вихователь теж має працювати – мити підлогу, чистити проводиться в найкращому захоплювала дітей, і від неї приємною [1, 217]. Таким чином приклад дорослого помітно впливає на дитячої праці і дає гарний зразок